

[4306] – 103

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY (Optional Paper)
PH-103 : Plato
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words. **20**
 - a) 'Virtue is knowledge'. Discuss in detail in the light of the dialogue, Meno.

OR

 - b) Critically examine the doctrine of ideas.
2. Answer in **500** words. **20**
 - a) State and discuss the nature and importance of the method of dialogue.

OR

 - b) State and discuss Plato's criticism of the definition of knowledge as perception.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each**. **20**
 - a) Explain the doctrine of knowledge as recollection.
 - b) What is the role of Socrates' as an intellectual midwife ? Discuss.
 - c) Discuss Plato's views on Ideal state.
 - d) Explain the distinction between opinion and knowledge.
4. Write notes on **any four** in **100** words. **20**
 - a) Wisdom
 - b) Whole and part
 - c) Relation between ideas and particulars
 - d) Role of Philosopher
 - e) The God
 - f) The problem of one and many.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
४) मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
अ) 'सद्गुण म्हणजे ज्ञान' मिना या संवादात अनुसरून सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
ब) कल्पनांच्या (आकारांच्या) सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. २०
अ) संवाद पद्धतीचे स्वरूप आणि महत्त्व सांगून त्याची चर्चा करा.
किंवा
ब) ज्ञान म्हणजे इंद्रियानुभव या व्याख्येवरील प्लेटोची चिकित्सा मांडून तिची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
अ) ज्ञान म्हणजे अनुस्मरण हा सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) वैचारिक सुईप म्हणून सॉक्रेटिसचे कार्य काय होते ? चर्चा करा.
क) आदर्श राज्यावरील प्लेटोच्या विचारांची चर्चा करा.
ड) मत आणि ज्ञान यांतील फरक स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
अ) शहाणपण
ब) समष्टी आणि व्यष्टी
क) कल्पना आणि विशिष्टे यांतील संबंध
ड) तत्त्वचिंतकाची भूमिका
इ) 'शिव'
फ) 'एक आणि अनेक'ची समस्या.

[4306] – 104

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New)
PH:104 : Early Buddhism (Optional Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) **All** questions carry **equal** marks.
3) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
a) State in brief the six senior contemporaries of the Gautama Buddha and Buddha's refutation of them.
OR
b) Give unique features of the Buddhist conception of *Duḥkha*.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Discuss critically the nature *Nirvāṇa* according to early Buddhist.
OR
b) Elaborate the nature of *Aṣṭāṅgika-mārga*.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
i) State in brief unique features of Buddhism as a religion.
ii) Discuss the nature of *Dvādaśa-nidānas*.
iii) State the nature of *Daśa-sīla*.
iv) Explain in short the *Tri-lakṣaṇas* of reality.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
i) *Avyākṛta-praśṅas*
ii) *Pratītya-samutpāda*
iii) *Samādhi*
iv) Kinds of *Vijñāna*
v) *Pudgala-nairātmya*
vi) Four stages of *Nirvāṇa*.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शावितात.
४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) समकालीन सहा दार्शनिकांची मते व त्याबाबत बुद्धांची प्रतिक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
ब) बौद्धांच्या दुःख संकल्पनेची वैशिष्ट्ये सांगा.
२. कोणत्याही एकाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) प्राचीन बौद्ध मतानुसार निर्वाणाच्या स्वरूपाची चिकित्सक चर्चा करा.
किंवा
ब) अष्टांगिक मार्गाचे स्वरूप विशद करा.
३. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
अ) बौद्ध एकधर्म म्हणून त्याची खास वैशिष्ट्ये सांगा.
ब) द्वादशनिदानाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
क) दशशीलाचे स्वरूप सांगा.
ड) सत्ची तीन लक्षणे थोडक्यात सांगा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
अ) अव्याकृत प्रश्न
ब) प्रतीत्यसमुत्पाद
क) समाधी
ड) विज्ञानाचे प्रकार
इ) पुद्गलनैरात्म्य
फ) निर्वाणच्या चार पायऱ्या.

[4306] – 305

Seat
No.

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH-305 : Yoga (Optional Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) Attempt **all** questions.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.
iii) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words : **20**
 - a) Explain in detail that the Yoga is *Cittavrttinirodha*.
OR
 - b) Explain the notion of *Avidya* and *Prajna* with reference to Yoga Darshan.
2. Answer in **500** words : **20**
 - a) Explain in detail how the *Kaivalya* state is achieved through the eightfold path.
OR
 - b) Explain the similarities and differences between *Patanjal* Yoga and Jaina Yoga.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - i) Explain how the concept of *Dhyan* is different from the concept of *Dharana* and *Samadhi*.
 - ii) Discuss critically the nature of *Vairagya*.
 - iii) What is *Avidya* according to Patanjali Yoga ?
 - iv) How Yoga is used as a therapy ? Discuss.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - i) Hathayoga
 - ii) Siddhis
 - iii) Klesh
 - iv) Abhyas
 - v) Asan from eightfold path
 - vi) Prnanayama from eightfold path.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
- a) 'योग म्हणजे चित्तवृत्तीनिरोध' याचे विश्लेषण करा.
किंवा
- b) प्रज्ञा आणि अविद्या म्हणजे काय ते योगदर्शनाच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
2. 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20
- a) अष्टांग योगाच्या आधारे कैवल्य अवस्था कशी प्राप्त केली जाते याचे सविस्तर विश्लेषण करा.
किंवा
- b) पातंजल योग आणि जैन योग यांच्यातील साम्य भेदांचे विश्लेषण करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 250 शब्दात द्या : 20
- i) धारणा आणि समाधिपेक्षा ध्यानाचे स्वरूप कसे भिन्न आहे यांचे विश्लेषण करा.
ii) वैराग्याच्या स्वरूपाची चिकित्सक चर्चा करा.
iii) पातंजल योग मतानुसार अविद्या म्हणजे काय ते सांगा.
iv) योग हे उपचार पद्धती म्हणून कशी वापरली जाते चर्चा करा.
4. कोणत्याही चारांवर टीप लिहा (100 शब्द) : 20
- i) हठयोग
ii) सिद्धी
iii) क्लेश
iv) अभ्यास
v) अष्टांगयोगातील आसन
vi) अष्टांगयोगातील प्राणायाम.

[4306] – 306

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New) (Optional Paper)
PH : 306 : Phenomenology
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
a) Explain in detail Husserl's critique of naturalism, psychologism and historicism.
OR
b) Discuss critically concept of Epoche with reference to Husserl.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
a) Write an essay on Heidegger's contribution in hermeneutic.
OR
b) Bring out Ponty's concept of transcendental perception.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
i) Explain fully Brentano views regarding intentionality.
ii) Discuss critically Husserl's concept of Imaginative Variation.
iii) Explain the concept of being and time with reference to Heidegger.
iv) 'Human existence as embodiment' explain with reference to Mearleau Ponty.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**). **20**
i) Husserl's views regarding philosophy as rigorous science.
ii) Husserl's views regarding transcendental Ego.
iii) Phenomenological ontology.
iv) Pre reflective lived experience.
v) Phenomenological Reduction.
vi) Problem of solipsism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०
अ) हुसर्लने निसर्गवाद, मनोविज्ञानवाद व इतिहासवाद वर केलेली टिका सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
ब) इपोके संकल्पनेचे हुसर्लच्या संदर्भात चिकित्सक विवेचन करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०
अ) हायडेगरचे अर्थविवरणशास्त्रातील योगदान यावर निबंध लिहा.
किंवा
ब) पॉन्टीची इन्द्रियानुभवतीत प्रत्यक्ष ही संकल्पना स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोनांची २५० शब्दांत उत्तरे द्या. २०
i) ब्रेन्टानोची सविषयता संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
ii) हुसर्लच्या 'कल्पनाधारित फरक' संकल्पनेचे चिकित्सक विवेचन करा.
iii) अस्तित्व ही संकल्पना हायडेगरच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
iv) 'जणु देहाधारित मानवी अस्तित्व' मर्लो पॉन्टीच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर १०० शब्दांत टीपा द्या. २०
१) 'तत्त्वज्ञान जणु काटेकोर विज्ञान' याबाबत हुसर्लचे मत.
२) इन्द्रियानुभवतीत अह याबाबत हुसर्लचे मत.
३) मानसघटनावादी सत्ताशास्त्र
४) जगताना घेतलेले चिंतनपूर्व अनुभव
५) मानसघटनावादी आकृत्यांतरण
६) अहंक्रेदवादी समस्या.

[4306] – 402

Seat
No.

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New)
PH-402 : Social and Political Philosophy
(Compulsory Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Critically examine the social contract theory advocated by Locke.
OR
b) State and discuss Popper's views about open society.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Elaborately explain Rawl's principles of Justice.
OR
b) Write an essay on Historical Materialism.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
i) Explicate the main features on Comte's positivism.
ii) State and examine Plato's views on family.
iii) State and discuss Nozick's critique of distributive justice.
iv) Explain the distinguishing features of Marcuse's Neo-Marxism.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) :

20

- i) Pateman's criticism of Liberalism.
- ii) Co-existence of multiple cultures.
- iii) Dworkin's views on equality.
- iv) Engle's critique of the institution of family.
- v) Giddens's response to positivism.
- vi) Hegel and the Primacy of the collective.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
- ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
- ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) लॉकने पुरस्कारिलेल्या सामाजिक कराराच्या उपपत्तीचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

ब) खुल्या समाजाविषयीचे पॉपरचे विचार सांगून त्यांची चर्चा करा.

II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) रॉल्सची न्यायविषयक तत्त्वे तपशीलवार स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ऐतिहासिक भौतिकवादावर निबंध लिहा.

III. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा :

२०

- १) कॉम्टच्या प्रत्यक्षार्थवादाची प्रमुख वैशिष्ट्ये विशद करा.
- २) कुटुंबाविषयीचे प्लाटोचे विचार सांगून त्यांचे परीक्षण करा.
- ३) वितरणात्मक न्यायाची नोझिकने केलेली समीक्षा सांगून तिची चर्चा करा.
- ४) मार्क्युजच्या नवमार्क्सवादाची व्यवच्छेदक लक्षणे स्पष्ट करा.

IV. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा :

२०

- १) उदारमतवादाची पॅटमनने केलेली चिकित्सा
 - २) अनेक संस्कृतींचे सहअस्तित्व
 - ३) समानतेविषयीचे द्वार्किनचे विचार
 - ४) कुटुंब संस्थेची एंजल्सने केलेली समीक्षा
 - ५) प्रत्यक्षार्थवादाला गिडन्सने दिलेला प्रतिसाद
 - ६) हेगेल आणि समष्टीची प्राथमिकता.
-

4306 – 101

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New) (2008 Pattern)
PH – 101 – Problems in Western Metaphysics (Compulsory Paper)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Discuss the problem of becoming from the point of view of Heraclitus.
- OR
- b) Plato's theory of universals.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Discuss Descarte's notion of substance.
- OR
- b) Explain Aristotel's notion of cause.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) State Aristotel's notion of self.
- 2) Explain Locke's realism.
- 3) Discuss Spinoza's theory of substance.
- 4) Elaborate Hume's theory of causation.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) :

20

- 1) Descarte's notion of mind
- 2) Nominalist view of problem of universals
- 3) Leibniz's notion of substance
- 4) Kant's theory of causation
- 5) Family resemblance
- 6) Berkeley's idealism.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

अ) हेरॉक्लाईटच्या दृष्टीकोनातून बवचा समस्येची चर्चा करा.

किंवा

ब) प्लेटोची सामान्याविषयक उपपत्ती स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

अ) देकार्तच्या द्रव्य कल्पनेची चर्चा करा.

किंवा

ब) अॅरिस्टॉटलची कारण कल्पना स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही दोनांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे द्या. २०
- १) ऑरिस्टॉटलची आत्मा कल्पना सांगा.
 - २) लॉकचा वास्तववाद स्पष्ट करा.
 - ३) स्पिनोझाची द्रव्यविषयक उपपत्तीची चर्चा करा.
 - ४) ह्युमची कारणाची उपपत्ती सांगा.
४. कोणत्याही चारांवर लघु टीपा लिहा (प्रत्येकी १०० शब्दांत) : २०
- १) देकार्तची मन कल्पना
 - २) नामवादाच्या मते सामान्याची समस्या
 - ३) लाईब्निझची द्रव्याची कल्पना
 - ४) कांटची कारणतोची उपपत्ती
 - ५) कुलसाम्य
 - ६) बक्लीचा चिद्वाद.

[4306] – 102

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New) (Compulsory Paper)
PH – 102 : Problems in Indian Epistemology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) State and discuss critically *Nyāya* conception of *Jñāna*.
OR
b) Explain Dharmakīrti's definition of *Pratyakṣa* and its nature.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Elaborate Jaina nature and kinds of *Anumānas*.
OR
b) What is the meaning of *Pramāṇāntarabhāva* ?
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
i) Discuss the meaning of *Pramāṇa-vyavasthā*.
ii) What is *Khyātivāda* ? Explain *Anyathākhyātivāda*.
iii) State the nature of *Sad-hetu* according to *Nyāya*.
iv) Elaborate *Utpattau Prāmāṇya*.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
i) *Arthāpatti-pramāṇa*
ii) *Nirvikalpaka-pratyakṣa* (determinate) of Buddhism
iii) *Nyāya* views on knowledge of *Vyāpti*
iv) Definition of *Śabda-pramāṇa* according to *Mīmāṃsā*.
v) *Avinābhāva-niyama*
vi) *Antarvyāpti* of Jainism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहे.

१. कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) नैयायिकांची ज्ञान संकल्पना सांगून त्याची चर्चा करा.
किंवा
ब) प्रत्यक्षाचे लक्षण व स्वरूप धर्मकीर्तिच्या मतानुसार स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) जैन मतानुसार अनुमानाचे स्वरूप व प्रकार विशद करा.
किंवा
ब) प्रमाणान्तरभाव याचा अर्थ काय ते स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोहोंचे प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तर लिहा. २०
१) प्रमाण-व्यवस्थेच्या अर्थाची चर्चा करा.
२) ख्यातिवाद म्हणजे काय ? अन्यथाख्यातीवाद स्पष्ट करा.
३) न्याय मतानुसार सदहेतुचे स्वरूप सांगा.
४) उत्पत्तौ प्रामाण्य विशद करा.
४. कोणत्याही चार वर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीप लिहा. २०
१) अर्थापत्ती-प्रमाण.
२) बौद्धांचे निर्विकल्पक-प्रत्यक्ष.
३) न्यायाचा व्याप्तिज्ञानाकडे बघण्याचा दृष्टीकोन.
४) मीमांसा मतानुसार शब्द-प्रमाणाची व्याख्या.
५) अविनाभाव-नियम.
६) जैनांची आंतरव्याप्ती.

[4306] – 105

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY (Optional Paper)
PH-104 : Buddhism
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) *Attempt all questions.*
2) *Figures to the **right** indicate **full** marks.*
3) ***All** questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
- a) Elaborate Buddha's reaction to ritualsim and Jāti vyavasthā in Vedic Tradition.
OR
- b) Explain the nature of Kuśala and Akuśala roots of human action from social point of view.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
- a) 'Astāngika Mārga : the path towards Nirvāṇa' Explain in detail.
OR
- b) Explain the philosophical position of Sarvāstivādins.
3. Answer **any two** in **250** words each. **20**
- i) Avyakṛta Praśnas
ii) Nature of Tṛṣṇā
iii) Samādhi
iv) Ālayavijñāna.
4. Write short notes on **any four** in **100** words each. **20**
- i) Śūnyavāda
ii) Vipassanā
iii) Dvādaśanidāna
iv) Satkāyadr̥ṣṭi
v) Nature of Dhamma
vi) Nature of faith in Buddhism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) गौतम बुद्धांची वैदिक धर्मातील कर्मकांड आणि जातिव्यवस्था यांच्यावरची प्रतिक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
- २) मानवी कृतीच्या कुशल आणि अकुशल मुळाचे स्वरूप सामाजिक दृष्टिकोनातून स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- अ) 'अष्टांगिक मार्ग -निर्वाणाकडे नेणारा मार्ग' सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) सर्वास्तिवाद्यांची तात्त्विक भूमिका स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोनाचे २५० शब्दात उत्तरे लिहा. २०
- १) अव्याकृत प्रश्न
२) तृष्णेचे स्वरूप
३) समाधि
४) आलयविज्ञान.
४. कोणत्याही चारावर लघु टीप लिहा. (प्रत्येकी १०० शब्दात) २०
- १) शून्यवाद
२) विपस्सना
३) द्वादशनिदान
४) सत्कायदृष्टि
५) धम्माचे स्वरूप
६) बौद्ध-धर्मातील श्रद्धेचे स्वरूप

[4306] – 107

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY
(Optional Paper) Traditional and Propositional Logic
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) Attempt **all** questions.
ii) Figures to the right indicate **full** marks.

1 Answer in **500** words : **20**

i) Explain the nature and scope of logic.

OR

ii) State all the rules of valid categorical syllogism and elaborate the rules regarding the quantity of propositions.

2. i) a) Distinguish between validity and truth. **5**

b) Decide with the help of either Truth-table, shorter-truth table or truth-tree method whether following statement forms are Tautologous, contradictory or contingent (**any three**) **15**

1) $(q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$

2) $[\sim p \supset (p \vee q)] \cdot r$

3) $(p \supset q) \supset [(p \cdot q) \cdot (q \cdot p)]$

4) $(p \supset q) \supset \sim (\sim q \supset \sim p)$.

OR

ii) Prove the validity of following arguments with the help of either direct proof, conditional proof or indirect proof. (any **four**) **20**

1) $A \supset B$

$\sim C \supset \sim D / \therefore A \supset [D \supset (B \cdot C)]$

2) $(A \vee B) \supset (C \cdot D)$

$\sim C / \therefore \sim A$

3) $A \supset \sim D$

$\sim B \supset F$

$(F \cdot G) \supset D$

$\sim (\sim A \vee B) \cdot / \therefore \sim G$

P.T.O.

$$4) A \supset B \\ C \supset D / \therefore (A \cdot C) \supset (B \cdot D)$$

$$5) (A \cdot B) \supset C \\ (B \supset C) \supset D \\ (A \supset D) \supset M / \therefore M$$

$$6) A \vee (B \cdot C) \\ A \supset C / \therefore C$$

3. Answer **any two** of the following :

20

- i) Explain the traditional classification of propositions.
- ii) What is Figure and Mood of categorical syllogism ? Explain the special rules of any one figure of categorical syllogism.
- iii) Explain the Truth-tree as a decision procedure.
- iv) Prove the invalidity of following invalid arguments.

$$a) p \supset q \\ q \supset r / \therefore r \supset p$$

$$b) \sim E \supset F \\ E \supset G / \therefore E \supset (F \cdot G)$$

4. Write notes on **any four** in **100** words :

20

- i) Laws of thought
- ii) Opposition of propositions.
- iii) Symbolization of compound propositions
- iv) Importance of the rules of conditional proof.
- v) Conversion of 'O' proposition.
- vi) Characteristics of an effective decision procedure.

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडवावेत.

ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

iii) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

20

i) तर्कशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

किंवा

ii) युक्त निरूपाधिक संविधानाचे सर्व नियम सांगून त्यापैकी विधानांच्या परिमाणा विषयीचे नियम सविस्तर विशद करा.

२. i) अ) युक्तता आणि सत्यतेमधील फरक स्पष्ट करा.

5

ब) पुढील विधानबंध सर्वतःसत्य, सर्वतः असत्य किंवा नैमित्तिकत या सत्यासत्य आहेत हे सत्यता कोष्टक, लघुसत्यताकोष्टक किंवा सत्यतावृक्ष पद्धतीने ठरवा (कोणतेही तीन)

15

1) $(q \supset r) \supset [(p \supset q) \supset (p \supset r)]$

2) $[\sim p \supset (p \vee q)] \cdot r$

3) $(p \supset q) \supset [(p \cdot q) \cdot (q \cdot p)]$

4) $(p \supset q) \supset \sim (\sim q \supset \sim p)$.

किंवा

ii) पुढील युक्तिवादांची युक्तता प्रत्यक्ष, सोपाधिक सिद्धता किंवा अप्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीने सिद्ध करा. (कोणतेही चार)

20

1) $A \supset B$

$\sim C \supset \sim D / \therefore A \supset [D \supset (B \cdot C)]$

2) $(A \vee B) \supset (C \cdot D)$

$\sim C / \therefore \sim A$

3) $A \supset \sim D$

$\sim B \supset F$

$(F \cdot G) \supset D$

$\sim (\sim A \vee B) \cdot / \therefore \sim G$

$$4) A \supset B \\ C \supset D / \therefore (A \cdot C) \supset (B \cdot D)$$

$$5) (A \cdot B) \supset C \\ (B \supset C) \supset D \\ (A \supset D) \supset M / \therefore M$$

$$6) A \vee (B \cdot C) \\ A \supset C / \therefore C$$

३. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या.

20

- i) विधानांचे पारंपरिक वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- ii) संविधानाची आकृती आणि प्रकार म्हणजे काय ? निरूपाधिक संविधानाच्या कोणत्याही एका आकृतीचे विशेष नियम सविस्तर स्पष्ट करा.
- iii) एक निर्णयपद्धती म्हणून सत्यता-वृक्ष पद्धती स्पष्ट करा.
- iv) पुढील अयुक्त युक्तिवादांची अयुक्तता सिद्ध करा.

$$a) p \supset q \\ q \supset r / \therefore r \supset p$$

$$b) \sim E \supset F \\ E \supset G / \therefore E \supset (F \cdot G)$$

४. कोणत्याही चारोंवर १०० शब्दात टीपा द्या.

20

- १) विचाराचे नियम
- २) विधान विरोध
- ३) मिश्र विधानांचे चिह्नांकन
- ४) सोपाधिक सिद्धता नियमाचे महत्त्व
- ५) 'O' विधानाचे परिवर्तन
- ६) प्रभावी निर्णय पद्धतीची वैशिष्ट्ये

[4306] – 108

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH 107 : Analytic Philosophy (Optional Paper) (Early Phase)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) Numbers to the **right** indicate full marks.

1. Answer in about **500** words : **20**
'Twentieth century philosophy has taken a linguistic turn' Discuss.
OR
What is the significance of Russell's analysis of denoting phrases ? Explain critically.
2. Answer in about **500** words : **20**
'All metaphysical assertions are nonsensical'. Discuss after Ayer.
OR
What are systematically misleading expressions according to Ryle ? How is a philosopher concerned with them ? Explain critically.
3. Answer in about **250** words-**any two** of the following : **20**
a) How does Frege show that terms may refer to the same thing but differ in their meaning ? Illustrate.
b) Has Moore been successful in refuting idealism ? Explain.
c) Discuss Wittgenstein's picture theory of meaning.
d) Explain Strawson's contention that the sentence 'The King of France is Wise' is neither true nor false though significant.
4. Answer in about **100** words **any four** of the following : **20**
a) The common sense view of the world
b) Philosophy as a clarificatory activity
c) Logical positivism
d) The principle of verifiability of meaning
e) Moorean method of analysis
f) Ordinary language philosophy

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. सुमारे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
 'विसाव्या शतकात तत्वज्ञानाने भाषिक वळण घेतले'. चर्चा करा.
किंवा
 निर्देशात्मक शब्दबंधांच्या रसेल यांनी केलेल्या विश्लेषणाचे महत्व काय आहे ? चिकित्सकपणे स्पष्टीकरण द्या.
२. सुमारे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
 'सर्व आधिभौतिकी विधाने निरर्थक असतात'. एयरना अनुसरून चर्चा करा.
किंवा
 राईलच्या मते पद्धतशीरपणे दिशाभूल करणारे शब्द बंध कोणते ? तत्त्वचिंतकांना त्यांमध्ये आस्था का असते ? चिकित्सकपणे स्पष्ट करा.
३. सुमारे २५० शब्दात कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. २०
 अ) दोन पदे एकाच वस्तूचा निर्देश करीत असली तरी त्यांचा अर्थ भिन्न असू शकतो असे फ्रेगे यांनी कसे दाखविले आहे ? उदाहरणे द्या.
 ब) चिद्वादाचे खंडन करण्यात मूर यशस्वी झाले आहेत काय ? स्पष्ट करा.
 क) विट्गोेनइटाईन यांची चित्र उपपत्ती स्पष्ट करा.
 ड) 'फ्रांसचा राजा सुजाण आहे' हे वाक्य सत्य किंवा असत्य नसूनही अर्थवाही आहे हा स्ट्रॉसनचा दावा स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर सुमारे १०० शब्दात टीपा लिहा. २०
 अ) जगाविषयीचा सामान्य धारणात्मक दृष्टिकोन
 ब) तत्वज्ञान म्हणजे विचारांना स्पष्टता देणारी कृती
 क) तार्किक प्रत्यक्षतावाद
 ड) अर्थविषयक प्रत्यंतरणीयता तत्व
 इ) मूर यांची विश्लेषण पद्धती
 फ) सामान्य भाषेचे तत्वज्ञान.

[4306] – 110

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH – 107 : Samkhya (Optional Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words : **20**
1) What is the nature of Duhkha according to Sāmkhya ?
OR
1) Discuss the nature of Satkāryavāda of Sāmkhya.
2. Answer in **500** words : **20**
2) Explain the nature of Prakriti and bring out its relation with Purusha.
OR
2) Explain the relation between Samkhya and Vedanta darshan.
3. Answer in **250** words **each (any two)** : **20**
1) Explain the distinction between Vyakta and Avyakta.
2) Explain the nature of Triguṇa.
3) Elaborate the nature of Savikalpa Pratyakṣa.
4) What are the kinds of Bondage ?
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
1) Panchatanmātra
2) Antakaraṇa
3) Ahr̥nkāra
4) Process of evolution
5) Eight forms of Buddhi
6) Kinds of inference.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
१) सांख्यांच्या मतानुसार दुःखाचे स्वरूप काय आहे ?
किंवा
१) सांख्यांनी सांगितलेल्या सत्कार्यवादाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
२) प्रकृतिचे स्वरूप सांगून पुरुष आणि प्रकृती यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
किंवा
२) सांख्य आणि वेदान्त तत्त्वज्ञान यांच्यातील संबंध सांगा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा : २०
१) व्यक्त आणि अव्यक्त यातील भेद स्पष्ट करा.
२) त्रिगुणांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
३) सविकल्पक प्रत्यक्षाचे स्वरूप सांगा.
४) बंधाचे प्रकार सांगा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा १०० शब्दांत लिहा : २०
१) पंचतन्मात्रा
२) अंतःकरण
३) अहंकार
४) उत्क्रांतीची प्रक्रिया
५) बुद्धीचे आठ प्रकार
६) अनुमानाचे प्रकार.

[4306] – 201

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PHILOSOPHY
(New Syllabus)
PH 201 : Problems in Western Epistemology (Compulsory Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **20**
 - A) Discuss Gettier's problem.
OR
 - B) Explain non-foundationalism.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **20**
 - A) Explain Kant's views on synthetic apriori statements.
OR
 - B) Examine use theory of meaning.
3. Explain **any two** of the following in **250** words **each** : **20**
 - 1) Direct realism
 - 2) Denotative theory of meaning
 - 3) Rationalist approach to knowledge
 - 4) Correspondence theory of truth.
4. Explain **any four** of the following in **100** words **each** : **20**
 - 1) Distinction between analytic and synthetic approach to knowledge.
 - 2) Scepticism
 - 3) Semantic theory of knowledge
 - 4) Phenomenalism
 - 5) Definition and nature of knowledge
 - 6) Pragmatic theory of truth.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) गेटियर यांच्या समस्येची चर्चा करा.
किंवा
ब) ज्ञानाची अ-अधिष्ठानवादी उपपत्ती स्पष्ट करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) अनुभवपूर्व संश्लेषक विधानांबद्दलचे कान्टचे मत स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अर्थाच्या उपयोगिता उपपत्तीचे परीक्षण करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण प्रत्येकी २५० शब्दांत करा : २०
१) साक्षात वास्तववाद
२) अर्थाची वस्तुवाचक उपपत्ती
३) बुद्धिवादाचा ज्ञानविषयक दृष्टिकोन
४) सत्याची अन्वयवादी उपपत्ती.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांचे स्पष्टीकरण प्रत्येकी १०० शब्दांत करा : २०
१) ज्ञानाकडे बधव्याच्या विश्लेषक आणि संश्लेषक दृष्टीकोनांमधील फरक
२) संशयवाद
३) ज्ञानाची अर्थवाचक उपपत्ती
४) प्रतीतिवाद
५) ज्ञानाची व्याख्या व स्वरूप
६) सत्याची फलप्रामाण्यवादी उपपत्ती.

[4306] – 202

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – II) Examination, 2013
(New) (2008 Pattern)
PHILOSOPHY
PH – 202 : Problems in Indian Metaphysics
(Compulsory Paper)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in **500** words : **20**

Explain fully Sat as Parināmanitya.

OR

Discuss fully Anātmavāda of Buddhists.

2. Answer in **500** words. **20**

Discuss fully the nature of Jagat according to Advaita Vedānta.

OR

Critically examine Vaiśeṣika's Ārambhavāda.

3. Answer **any two** in **200** words each. **20**

1) Elaborate fully Vaiśeṣikas views on nature and classification of Padārthas.

2) Critically discuss Cārvākās Dehātmapvāda.

3) Discuss fully Rāmānuja's view of World.

4) Explain Satkāryavāda of Sāṃkhya.

P.T.O.

4. Write notes on **any four** in **100** words each :

20

- 1) Nature and status of universals according to Nyāya Darśana.
- 2) Yoga Darśana's Concept of Mind.
- 3) Pratītyasamutpāda.
- 4) Vaiśeṣika's classification of causes.
- 5) Avacchedavāda.
- 6) Buddhists concept of Sat.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

परिणामनित्य म्हणून सत् चे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

बौद्धांचा अनात्मवादाची सविस्तर चर्चा करा.

२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या.

२०

अद्वैत वेदान्तानुसार जगताच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

किंवा

वैशेषिकांच्या आरंभवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.

३. प्रत्येकी २०० शब्दांत कोणत्याही दोनांची उत्तरे द्या.

२०

- १) पदार्थाचे स्वरूप आणि वर्गीकरण याविषयीचे वैशेषिकांचे मत सविस्तर विशद करा.
- २) चार्वाकांच्या देहात्मवादाची चर्चा करा.
- ३) रामानुजराचार्यांच्या जगत्विषयक दृष्टि कोनाची चर्चा करा.
- ४) सांख्यांचा सत्कार्यवाद स्पष्ट करा.

४. प्रत्येकी १०० शब्दांत कोणत्याही चारांवर टीपा द्या.

२०

- १) न्याय दर्शनानुसार सामान्याचे स्वरूप
- २) योगदर्शनाची मनाची संकल्पना
- ३) प्रतीत्यसमुत्पाद
- ४) वैशेषिकांचे कारणांचे वर्गीकरण
- ५) अवच्छेदवाद
- ६) बौद्धांची सत् विषयक संकल्पना.

[4306] – 203

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH 203 : Descartes (New Syllabus)
(Optional Paper) (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

- I. Write an answer in details **any one** in **500** words. **20**
State Rationalist method of knowledge and critically examine it.

OR

Explain the meaning of Cogito Ego Sum.

- II. Write elaborate answers to **any one** in details in **500** words. **20**
Why God's existence needs to be proved ? Explain in details arguments given by Descartes for the existence of God.

OR

What is mind-body dualism ? Why it emerges ? Explain.

- III. Answer in short in **250** words **each any two** : **20**

- i) Notion of substances ii) Charge of circularity
iii) Method of doubt iv) Epistemological shift.

- IV. Discuss in brief in **100** words **each any two** : **20**

- a) Knowledge as a tree
b) Doctrine of innate ideas
c) Descartes on perception
d) Clarity as a necessary condition of thinking
e) Why substances need to be distinguished ?
f) Natural light of reason.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी पश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दांत सविस्तर उत्तर द्या. २०
ज्ञानाची बुद्धिवादी पद्धती सांगून तिचे चिकित्सक परीक्षण करा.

किंवा

‘चिन्तयामि अतः अस्मि’ याचा अर्थ स्पष्ट करा.

२. कोणत्याही एकावर ५०० शब्दांत सविस्तर उत्तर द्या. २०
ईश्वराचे अस्तित्व सिद्ध का करावे लागते ? देकार्त ने ईश्वराच्या सिद्धीसाठी दिलेले युक्तिवाद सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

मनःकायद्वंद्ववाद म्हणजे काय ? तो का निर्माण झाला ? स्पष्ट करा.

३. कोणत्याही दोहोंची प्रत्येकी २५० शब्दांत थोडक्यात उत्तरे द्या. २०
१) द्रव्याची कल्पना. २) चक्रापत्तीचा आरोप.
३) संशय पद्धती. ४) ज्ञानमीमांसीय बदल.

४. कोणत्याही चारांची प्रत्येकी १०० शब्दांत उत्तरे द्या. २०
अ) ज्ञानवृक्ष.
ब) उपजत कल्पनांचा सिद्धांत.
क) प्रत्यक्षा विषयी देकार्त यांची मते.
ड) विचार करण्याची अनिवार्य अट-स्पष्टता.
इ) द्रव्यांमध्ये भेद करणे का आवश्यक आहे ?
फ) बुद्धि/(विवेक) चा नैसर्गिक प्रकाश.

[4306] – 204

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH-204 : Advaita Vedanta
(2008 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in detail **any one** of the following (500 words) : **20**
 - a) Explain three states of experience advocated by Gaudapad.
 - b) Evaluate critically Gaudapada's theory of *Asparshayoga*.
2. Answer in detail **any one** of the following (500 words) : **20**
 - a) Explain Shankaracharya's notion of *Brahman*.
 - b) Examine Shankaracharya's criticism of Buddhism.
3. Write essays on **any two** of the following (250 words) : **20**
 - a) Nature of knowledge according to Gaudapada.
 - b) Theory of *Ajativadaas* advocated by Gaudapada.
 - c) Distinction between *Dharmajijnasa* and *Brahmajijnasa* according to Shankaracharya.
 - d) Shankaracharya's criticism of Samkhya.
4. Write notes on **any four** of the following (100 words) : **20**
 - a) Pranava as a symbol of Brahman.
 - b) Concept of *Moksha* according to Gaudapada.
 - c) Nature of *Jagat* according to Shankaracharya.
 - d) Shankaracharya's criticism of Vaishesika.
 - e) Shankaracharya's concept *Moksha*.
 - f) Shankaracharya's views on *Jiva*.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (कोणतेही एक) : २०
अ) गौडपादांनी सांगितलेल्या अनूभवाच्या तीन अवस्था स्पष्ट करा.
ब) गौडपादांच्या 'अस्पर्शयोग' त्या उपपत्तीचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : २०
अ) शंकराचार्यांची ब्रह्मन ही संकल्पना विशद करा.
ब) शंकराचार्यांच्या बौद्धमतावरील टीकेचे मूल्यमापन करा.
३. कोणत्याही दोहोंवर निबंध लिहा (२५० शब्द) : २०
अ) गौडवादांच्या मते ज्ञानाचे स्वरूप.
ब) गौडपादांनी सांगितलेली 'अजातिवादाची' उपपत्ती.
क) शंकराचार्यांच्या मते 'धर्म जिज्ञासा' व 'ब्रह्मजिज्ञासा' यांमधील भेद.
ड) शंकराचार्यांची संख्यांवर टीका.
४. कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा (१०० शब्द) : २०
अ) ब्रह्माचे प्रतिक 'प्रणव'.
ब) गौडपादांच्यामते मोक्ष संकल्पना.
क) शंकराचार्यांच्या मते 'जगत्' चे स्वरूप.
ड) शंकराचार्यांची वैशेषिकांवरील टीका.
ई) शंकराचार्यांची मोक्ष संकल्पना.
फ) शंकराचार्यांचे जीव विषयक मत.

[4306] – 205

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New)
PH 205 : Gandhian Philosophy (Optional Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Write an answer in details of **any one** in **500** words : **20**
How Gandhiji explains the relationship between truth and non-violence ? Discuss in details.
OR
Why Gandhiji criticises modern civilization ? Explain.
2. Critically examine **any one** of the following in **500** words : **20**
Discuss Tagore-Gandhi controversy on Nationalism.
OR
Why Gandhiji insists on self-rule (doctrine of Svaraja) ? Explain.
3. Write answer to **any two** of the following in **250** words **each** : **20**
a) How truth and God are related ? Discuss.
b) Why Sanatana-dharma needs critical examination ? Explain.
c) How politics and ethics are related ? Elaborate.
d) How economics is related to ethics ? Clarify.
4. State in brief **any four** given below (in **100** words **each**) : **20**
i) Role of women
ii) Anasakti-yoga
iii) Equality of all religions (Sarva-dharma-Samabhāva)
iv) Rāmarājya
v) Civil disobedience
vi) Gandhiji's views on education.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे संपूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे कमाल ५०० शब्दांत सविस्तरपणे उत्तर लिहा : २०
 सत्य आणि अहिंसा यांच्यातील संबंध गांधीजी कशा प्रकारे स्पष्ट करतात ? सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
 आधुनिक नागरपद्धतीवर गांधीजी कां टीका करतात ? स्पष्ट करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एकाचे चिकित्सक परिक्षण कमाल ५०० शब्दांत करा. २०
 टागोर व गांधी यांच्यातील राष्ट्रीयत्वा विषयीच्या वादाची चर्चा करा.
किंवा
 गांधीजी स्वयं-शिस्तीवर भर कां देतात (स्वराज सिद्धान्त) ? स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा. २०
 अ) सत्य व ईश्वर यांच्यातील संबंध कसा आहे ? चर्चा करा.
 ब) सनातन धर्माची चिकित्सा का आवश्यक ठरते ? स्पष्ट करा.
 क) राज्यशास्त्र व नितीशास्त्र कशा प्रकारे संबंधीत आहेत ? विशद करा.
 ड) अर्थशास्त्र व नितीशास्त्र यांच्यातील संबंध कसा असावा ? स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर संक्षिप्तपणे (१०० शब्दांत) टीपा लिहा : २०
 i) स्त्रीची भूमिका
 ii) अनासक्ति योग
 iii) सर्व धर्मांमधील समानता (सर्व धर्म समभाव)
 iv) रामराज्य
 v) सविनय कायदेभंग
 vi) गांधीजीचे शिक्षण विषयक विचार.

[4306] – 207

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
(Optional Paper) (New Syllabus)
PHILOSOPHY
PH – 207 : Early Wittgenstein
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

1. Answer in details within **500** words (**any one**) : **20**
State and discuss the influence of Kant on Wittgenstein.
OR
State and discuss Wittgenstein's conception of logic .
2. Answer elaborately **any one** within **500** words. **20**
State and discuss Wittgenstein's conception of philosophy as a therapy.
OR
Discuss conception of ego in the right of Tractatus.
3. Write answer in brief of **any two (250 words each)** : **20**
a) In what sense ethics is transcendental ? Discuss.
b) Does Tractatus propogates realism ? Discuss.
c) Explain how Tractatus defends a theory about the essence of language ?
d) 'A proposition shows its sense' (4.022). Discuss in the light of this remark
Wittgenstein's conception of proposition.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
1) Analysis and description
2) Negative proposition
3) Tautologies and contradictions
4) Limits of language
5) Language as a mirror of reality
6) World on totality of facts.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
कांटचा विट्गोन्स्टाईन यांच्यावरील प्रभाव सांगा व त्याची चर्चा करा.
किंवा
विट्गोन्स्टाईन यांची तर्क शास्त्राची संकल्पना मांडा व तिची चर्चा करा.
२. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दांत सविस्तर विवरण करा. २०
तत्वज्ञान म्हणजे उपचार पद्धती ही विट्गोन्स्टाईनची संकल्पना सांगा व त्याची सविस्तर चर्चा करा.
किंवा
ट्रॅक्टेटस् प्रणीत अहं ची संकल्पना स्पष्ट करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोहांचे थोडक्यात उत्तर लिहा. २०
अ) नीति कोणथ्या अर्थाने अनुभवातीत असते ? चर्चा करा.
ब) ट्रॅक्टेटस् हे वास्तववादाचा पुरस्कार करते काय ? चर्चा करा.
क) भाषेच्या सारतत्व उपपत्तिचे ट्रॅक्टेटस् कसे समर्थन करते ते स्पष्ट करा.
ड) 'विधान त्याचा अर्थ दर्शविते' (४.०२२) या शेच्याच्या संदर्भात विट्गोन्स्टाईन यांच्या विधानाच्या संकल्पनेची चर्चा करा.
४. कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा (प्रत्येकी १०० शब्दांत) : २०
१) विश्लेषण आणि वर्णन
२) निषेधवाची विधाने
३) सर्वथैव सत्य व सर्वथैव असत्य
४) भाषेच्या मर्यादा
५) भाषा म्हणजेच वास्तवाचा प्रतिबिंब
६) जगत म्हणजे घटनांची गोळाबेरीज.

[4306] – 210

**M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PHILOSOPHY (Optional Paper)
PH-206 : Philosophy of Religion
(2008 Pattern) (New)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
a) Discuss in detail the interrelation between religious faith and reason.
OR
b) Elaborately bring out the distinction between the methods in scientific and religious enquiry.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
a) Critically examine Cosmological argument for the existence of God.
OR
b) Explain the doctrine of Karma. Does it lend to Fatalism ?
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
a) State the social and non-social dimensions of religious life.
b) Explain the nature and structure of religious experience.
c) Discuss the importance of interreligious dialogue.
d) State and discuss Marxian critique of religion.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**). **20**
i) Concept of Divine Grace.
ii) Problem of Evil.
iii) Relation between religion and morality.
iv) Freudian analysis of religious experience.
v) Philosophy of religion.
vi) Classification of religions.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- १) धार्मिक श्रद्धा आणि बुद्धी यांतील परस्परसंबंधी सविस्तर चर्चा करा.
- किंवा
- २) वैज्ञानिक शोध प्रक्रिया आणि धार्मिक शोध प्रक्रिया यांच्या पद्धतींतील फरक विस्ताराने विशद करा.
२. कोणत्याही एकाचे ५०० शब्दात उत्तर लिहा. २०
- अ) ईश्वराच्या अस्तित्वासाठीच्या विश्वचैतन्यवादी युक्तिवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- किंवा
- ब) कर्मसिद्धांत स्पष्ट करा. तो दैववादाकडे नेतो का ?
३. कोणत्याही दोनाचे २५० शब्दात उत्तरे लिहा. २०
- १) धार्मिक जीवनाचे सामाजिक आणि असामाजिक आयाम सांगा.
२) धार्मिक अनुभवाचे स्वरूप आणि संरचना स्पष्ट करा.
३) आंतरधर्मीय संवादाच्या महत्त्वाची चर्चा करा.
४) धर्माची मार्क्सवादी समीक्षा सांगून तिची चर्चा करा.
४. कोणत्याही चारावर लघु टीप लिहा. (प्रत्येकी १०० शब्दात). २०
- १) दैवी कृपा ही संकल्पना.
२) दुरिताची समस्या.
३) धर्म आणि नीती यांतील संबंध.
४) धार्मिक अनुभवाचे फ्रॉईडवादी विश्लेषण.
५) धर्माचे तत्त्वज्ञान.
६) धर्माचे वर्गीकरण.

[4306] – 301

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH – 301 : (Compulsory Paper) – Ethics and Metaethics
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** of the following in **500** words : **20**
 - a) State and examine Anscombe's criticism of modern moral philosophy.
 - b) Discuss in detail Kant's deontological theory of morality.
2. Answer **any one** of the following in **500** words : **20**
 - a) Elaborately explain Gilligan's ethics of care.
 - b) State and discuss Moore's criticism of naturalism.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **20**
 - a) Discuss Aristotle's concept of virtue.
 - b) State and discuss Mill's principle of utility.
 - c) State and examine Regan's views on animal rights.
 - d) Discuss in detail Stevenson's emotivism.
4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **20**
 - a) MacIntyre's communitarian approach to virtue ethics.
 - b) Ross's concept of prima facie obligation.
 - c) Okin's view of ethics.
 - d) Searle's naturalism.
 - e) Rolston's view regarding values in nature.
 - f) Prescriptivism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
- अ) आधुनिक-नैतिक तत्त्वज्ञानाची अॅनस्कोम्बने केलेली चिकित्सा सांगून तिचे परीक्षण करा.
- ब) कांटच्या नीतीविषयक कर्तव्यवादी उपपत्तीची सविस्तर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
- अ) गिलिगनची 'आस्था' आधारित नीतीमीमांसा सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) मूरने केलेली निसर्गवादाची चिकित्सा सांगून तिची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
- अ) ऑरिस्टॉटलच्या सद्गुज संकल्पनेची चर्चा करा.
- ब) मिलचे उपयुक्ततेचे तत्त्व सांगून त्याची चर्चा करा.
- क) प्राणी हक्कां बाबतचे रीगनचे विचार सांगून त्यांचे परीक्षण करा.
- ड) स्टीव्हनसन च्या भावनावादाची सविस्तर चर्चा करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- अ) सद्गुण-नीती मीमांसेविषयीचा मॅक्निटायस्या समुदायवादी दृष्टिकोण
- ब) रॉस यांची प्रथम दर्शनी कर्तव्यांणाणतची संकल्पना
- क) ओकिनचा नीतीमीमां से बाबतचा दृष्टिकोन
- ड) सर्लचा निसर्गवाद
- इ) नैसर्गिक विश्वातील मूल्यांबाबतचा रोलस्टनचा दृष्टिकोन
- फ) आदेशवाद.

[4306] – 302

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH-302 (Compulsory Paper) : Indian Philosophies of Life
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) Attempt ***all*** questions.
2) ***All*** questions carry ***equal*** marks.

1. Answer **any one** of the following in **500** words. **20**
 - a) Explain Prof. K.J. Shah's view regarding the concept of Purushartha.
 - b) Discuss in detail the nature and importance of Visheshha dharma.
2. Answer **any one** of the following in **500** words. **20**
 - a) State and explain ashtanga-yoga.
 - b) Write an essay on Buddhist view regarding suffering.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each** : **20**
 - a) Discuss traditional Kam-Artha centric approach to purushartha.
 - b) Explain the concept of Sudharanadharma.
 - c) Critically examine the doctined Karma and rebirtha.
 - d) State and explain Jnanayoga of Bhagwat Gita.
4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each** : **20**
 - a) Jainism on Varnashramadharma.
 - b) Rna.
 - c) Yajna.
 - d) Kaivalya.
 - e) Triratna.
 - f) Brahmavihara.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) पुरुषार्थ संकल्पने विषयीचा प्रा.के.जे. शहा यांचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
ब) विशेष धर्माचे स्वरूप आणि महत्त्व याची सविस्तर चर्चा करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) अष्टांग योग सांगा आणि स्पष्ट करा.
ब) दुःखाविषयांच्या बौद्धदर्शनाच्या दृष्टिकोनावर निबंध लिहा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
अ) पुरुषार्था बाबतच्या पारंपरिक काम-अर्थ केंद्री दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
ब) साधारण धर्म ही संकल्पना स्पष्ट करा.
क) कर्म आणि पुनर्जन्म सिद्धांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ड) भगवद्गीतेतील ज्ञानयोग सांगा व स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
अ) वर्णाश्रमधर्माबाबत जैनदर्शनाचा दृष्टिकोन
ब) ऋण
क) यज्ञ
ड) कैवल्य
इ) त्रिरत्न
फ) ब्रह्मविहार

[4306] – 303

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH 303 : Aesthetics : Western and Indian
(2008 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) Attempt **all** questions.
2) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words **any one** of the following. **20**
 - a) State and explain the nature of aesthetic judgement.
 - b) Critically examine Croce's view of art as intuition.
2. Answer in **500** words **any one** of the following. **20**
 - a) State different types of bhavas. Explain the notions : Sthayibhava, Vibhava and Anubhava.
 - b) Discuss in detail Abhinavagupta's view regarding rasa theory.
3. Answer **any two** of the following in **250** words **each**. **20**
 - a) Explain the nature of beautiful and sublime as aesthetic qualities.
 - b) Elaborately discuss the nature of art object.
 - c) State the distinction between Lokdharmi and Natyadharmas.
 - d) Explain the concept of riti as the criterion of poetry.
4. Write notes on **any four** of the following in **100** words **each**. **20**
 - a) Concept of medium
 - b) Aesthetic attitude
 - c) Robust relativism
 - d) Purpose of art according to Bharat
 - e) Concept of dhvani
 - f) Rasavighna.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवावेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
- अ) सौंदर्य विधानाचे स्वरूप सांगून स्पष्ट करा.
- ब) कला म्हणजे अंतःप्रज्ञाया क्रोशेच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
- अ) भावांचे विविध प्रकार सांगा. स्थायी भाव, विभाव आणि अनुभाव या कल्पना स्पष्ट करा.
- ब) रस उपपत्ती विषयीच्या अभिनव गुप्तांच्या दृष्टिकोनाची सविस्तर चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
- अ) सौंदर्यात्मक गुण म्हणून सौंदर्य आणि विराटता यांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) कलावस्तु (कलकृती) च्या स्वरूपाची विस्ताराने चर्चा करा.
- क) लोकधर्मी आणि नाट्यधर्मी यांतील फरक सांगा.
- ड) काव्याचा निकष म्हणून रीती ही संकल्पना स्पष्ट करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
- अ) माध्यम ही संकल्पना.
- ब) सौंदर्यवृत्ती.
- क) सशक्त सापेक्षतावाद.
- ड) भरतांच्या मतानुसार कलेचे प्रयोजन
- इ) ध्वनी ही संकल्पना.
- फ) रसविघ्न.

[4306] – 304

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New) (2008 Pattern)
PH – 304 : Ambedkar (Optional Paper)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Explain the notion of ideal social order in the context of Liberty, Equality and Fraternity.
OR
b) Discuss critically Dr. Ambedkar's views on Soul, God and Brahman.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
a) Explain Dr. Ambedkar's view's about traditional Buddhism.
OR
b) Elaborate and write an essay on Dr. Ambedkar and John Dewey.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
i) Explain the ways of abolishing caste according to Dr. Ambedkar.
ii) What is relation between Dhamma and morality accoring to Dr. Ambedkar ? Explain fully.
iii) Discuss critically Dr. Ambedkar's views on Karma and Rebirth.
iv) Elaborate and write an essay on "Dr. Ambedkar and Karl Marx".
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
i) Major stages in Dr. Ambedkar's development of thought
ii) Notion of Dhamma
iii) The role of Bikku
iv) Dr. Ambedkar's views about consciousness and matter
v) Ahimsa
vi) Dr. Ambedkar's vision regarding Constitution.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

३) मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

१. ५०० शब्दांत उत्तर द्या. २०
- अ) आदर्श समाज रचनेची संकल्पना स्वातंत्र्य, समता आणि बंधुतेच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) आत्मा, ईश्वर आणि ब्रह्मन यांबाबत डॉ. आंबेडकरांच्या मताची चिकित्सक चर्चा करा.
२. ५०० शब्दांत उत्तर द्या : २०
- अ) पारंपरिक बौद्धवादाबाबत डॉ. आंबेडकराचे मत स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) डॉ. आंबेडकर व जॉन ड्यूर्य यावर निबंध लिहा.
३. कोणत्याही दोनांची २५० शब्दांत उत्तरे द्या. २०
- i) जातिव्यवस्था निर्मूलनाचे मार्ग डॉ. आंबेडकरांच्या मते स्पष्ट करा.
- ii) धम्म आणि नैतिकता यामधील संबंध डॉ. आंबेडकरांच्या मते, पूर्णतः स्पष्ट करा.
- iii) कर्म व पुर्नजन्म यांबाबतच्या डॉ. आंबेडकरांच्या मताची चिकित्सक चर्चा करा.
- iv) 'डॉ. आंबेडकर व कार्ल मार्क्स' यावर निबंध लिहा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा द्या. २०
- १) डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांतील विकासाचे महत्त्वाचे टप्पे
- २) धम्म संकल्पना
- ३) भिक्षूची भूमिका
- ४) डॉ. आंबेडकराची जाणीव व जडत्व याबाबतची मते
- ५) अहिंसा
- ६) डॉ. आंबेडकरांची घटनेकडे पाहण्याची दृष्टी.

[4306] – 307

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH – 307 : History and Philosophy of Natural Sciences
(2008 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** i) Attempt **all** questions.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.
iii) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer in **500** words : **20**

a) Explain in detail Aristotle's theory of causation.

OR

b) What is inductionism ? Discuss Francis Bacon's Bacon's view of inductionism.

2. Answer in **500** words : **20**

a) Discuss the scientific contribution of Copernicus, in the development of modern sciences.

OR

b) Write an essay on T. S. Kuhn's view regarding the structure of scientific revolution.

3. Write on **any two** in **250** words **each** : **20**

i) Pythagoras's theory of numbers

ii) Ockham's razor

iii) Mechanistic view of nature

iv) Logical Positivism's view on scientific knowledge.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
- i) Thales on prime matter
 - ii) Grosseteste's critique on Aristotle's inductive method
 - iii) Darwin's approach to science
 - iv) Hempel's model of scientific explanation
 - v) Anaxigoras
 - vi) Descartes view on scientific method.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - iii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - iv) मूले इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. **500** शब्दात उत्तर लिहा : **20**
- a) ऑरिस्टॉटलच्या कारण उपपत्तीचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

किंवा

- b) विगमनवाद म्हणजे काय ? फ्रांसीस बेकनचे विगमनवादाबाबतच्या मनाची चर्चा करा.

2. **500** शब्दात उत्तर लिहा : **20**

- a) कोपर्निकसने केलेल्या आधुनिक विज्ञानाच्या विकासातील वैज्ञानिक योगदानाची चर्चा करा.

किंवा

- b) टी.एस्. कुन्ट यांच्या वैज्ञानिक क्रांतीच्या संरचनेच्या मतावर निबंध लिहा.

3. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर प्रत्येकी 250 शब्दात लिहा : 20
- i) पायथागोरसची संख्या उपपत्ती
 - ii) ओकहॅमचा वस्ताश
 - iii) निसर्गाबद्दलचे यांत्रिकी मत
 - iv) लॉजिकल पॉझिटीव्हिझमचे वैज्ञानिक ज्ञानाबद्दल मत.
4. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी 100 शब्दात टीप लिहा : 20
- i) थेलिसचे मूल द्रव्य.
 - ii) ग्रॉसेटीस्टची ऑरिस्टॉटलच्या विगमन पद्धति विषयी टीका.
 - iii) डार्विनचा विज्ञानाबाबतचा दृष्टीकोन.
 - iv) हेम्पेलचे वैज्ञानिक स्पष्टीकरणाबद्दलचे प्रारूप.
 - v) अर्नेक्झीगोरस.
 - vi) डेकर्तचे वैज्ञानिक पद्धतिविषयक मत.
-

[4306] – 401

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PH.401 : PHILOSOPHY (Compulsory Paper)
Philosophy of Language (Indian and Western)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

1. Answer in detail **any one** of the following (**500** words).
 - a) What are the basic issues in the Indian Philosophy of language ?
 - b) What is the Nyaya theory of Saktivada ?
2. Answer in detail **any one** of the following (**500** words).
 - a) Explain Austin's notion of speech act.
 - b) Elaborate Barth's structuralism.
3. Write essays on **any two** of the following (**250** words).
 - a) Sabdapramana.
 - b) Sabdanityata.
 - c) Family resemblance.
 - d) Ricoeur on understanding and interpretation.
4. Write notes on **any four** of the following (**100** words).
 - a) The levels of language, according to Grammarians.
 - b) Sabda as Paudgalika.
 - c) Sphotavada.
 - d) Picture theory of language.
 - e) Intersubjectivity.
 - f) Nature of linguistic philosophy.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

- I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) भारतीय तत्त्वज्ञानातील भाषेच्या समस्या कोणत्या ?
किंवा
ब) न्याय तत्त्वज्ञानाने सांगितलेली शक्तिग्रहाची उपपत्ती कोणती ?
- II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) ऑस्टिन यांची मौखिक-कृती विषयक संकल्पना.
किंवा
ब) बार्थ यांचा संरचनावाद स्पष्ट करा.
- III. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
१) शब्द-प्रमाण.
२) शब्द-नित्यता.
३) कुलसाम्य.
४) रिकर यांच्या मतानुसार आकलन आणि अन्वयार्थ.
- IV. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
१) वैयाकरण्यांच्या मतानुसार भाषेच्या पातळ्या.
२) पौदगलिक म्हणून भाषेचे स्वरूप.
३) स्फोटवाद.
४) भाषेची चित्र-उपपत्ती.
५) आंतर-व्यक्तिगतता.
६) भाषिक-तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप.

[4306] – 403

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PH-403 : PHILOSOPHY : Existentialism
(2008 Pattern) (Optional Paper)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) ***All questions are compulsory.***

2) ***Figures to the right indicate full marks.***

1. Answer in detail **any one** of the following (**500** words) : **20**
 - a) Discuss Nietzsche's critique of Christianity.
 - b) Explain work of art as the happening of truth according to Hydeggar.

2. Answer in detail **any one** of the following (**500** words) : **20**
 - a) Explain literature as an expression of freedom.
 - b) Explain spiritual function of music, according to Marcel.

3. Write essays on **any two** of the following (**250** words) : **20**
 - a) Appollinian Beauty.
 - b) Authentic existence.
 - c) Truth as a mobile army of metaphors.
 - d) Being – in-itself.

4. Write notes on **any four** of the following (**100** words) : **20**
 - a) Stages of Existence.
 - b) Inauthentic existence.
 - c) Being for others.
 - d) Being and having.
 - e) Bad faith.
 - f) Being and others.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

- I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) नित्ये यांनी ख्रिस्तीधर्मावर केलेल्या समीक्षेवर चर्चा करा.
किंवा
ब) हायडेगर यांच्यामते 'कला म्हणजे सत्याची घटना' - स्पष्ट करा.
- II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
अ) 'वाङ्मय हा सत्याचा आविष्कार असतो' - स्पष्ट करा.
किंवा
ब) 'कला हे संगीताचे आध्यात्मिक कार्य' असते हे मार्सेलचे मत स्पष्ट करा.
- III. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
१) अपोलियन सौंदर्य
२) अस्सल सत्ता
३) सत्य म्हणजे रूपकांचे हालणारे लष्कर
४) स्वगत सत्ता.
- IV. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
१) अस्तित्वाच्या पायऱ्या.
२) कमअस्सल सत्ता.
३) परगत सत्ता.
४) 'सत्' आणि 'पाशी असणे'.
५) अपश्रद्धा.
६) सत् आणि परगत.

[4306] – 404

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PHILOSOPHY
PH-404 : Modern Indian Thinkers
(2008 Pattern) (Optional Paper)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B.** : 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) Discuss in detail Renaissance and Revival as historical categories.
- OR
- b) Write an essay on Aurobindo's concept of Integral Yoga.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
- a) State and examine Ranade's contribution as a Liberal Thinker.
- OR
- b) Discuss in detail Ambedkar's views on annihilation of caste.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- i) Explicate the concept of modernization.
- ii) State and discuss Vivekananda's notion of Universal Religion.
- iii) Discuss Phule's views on the status of women.
- iv) State and explain the notion of Sarvodaya.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** (in **100 words each**) :

20

- i) M.N. Roy's criticism of Marxism
- ii) Enlightenment
- iii) Principles of Social Democracy
- iv) Agarkar's rationalism
- v) Dayananda's views on caste
- vi) Practical Vedanta.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) ऐतिहासिक कोटी म्हणून रेनेसाँ आणि रिव्हायवल यांची सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) अरविंदांच्या एकात्मिक योग या संकल्पनेवर निबंध लिहा.

II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) उदारमतवादी विचारवंत म्हणून रानडे यांचे योगदान सांगून त्याचे परीक्षण करा.

किंवा

ब) आंबेडकरांच्या जातिव्यवस्था नष्ट करण्याविषयीच्या विचारांची सविस्तर चर्चा करा.

III. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०

- १) आधुनिकीकरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) विवेकानंदाची सार्वत्रिक धर्म ही कल्पना सांगून तिची चर्चा करा.
- ३) स्त्रियांच्या स्थानविषयीच्या फुलेयांच्या विचारांची चर्चा करा.
- ४) सर्वोदय ही कल्पना सांगून स्पष्ट करा.

IV. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

- १) एम.एन. रॉय यांची मार्क्सवादावरील टीका
- २) एनलायटनमेंट
- ३) सामाजिक लोकशाहीची तत्त्वे
- ४) आगरकरांच्या बुद्धीवाद
- ५) दयानंदांचे जातिव्यवस्थेबाबतचे विचार
- ६) व्यावहारिक वेदांत.

[4306] – 405

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New)
PH – 405 : Kant (Optional Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**

a) State and discuss Kant's conception of philosophical anthropology.

OR

b) Why do we require Categories of understanding ? Elaborate the nature and role of Categories of understanding.

2. Answer **any one** in **500** words. **20**

a) What is the meaning and importance of transcendental deduction ? Discuss critically.

OR

b) Explain why Kant advocates "Religion within the bounds of reason alone".

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**

i) What is the meaning of critical philosophy ? Discuss.

ii) Elaborate the role of space and time.

iii) Why do we require Schemas in understanding ? Explain.

iv) Explain the nature of Judgment as a faculty.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** (in **100 words each**) :

20

- i) Problem of knowledge
- ii) Synthetic unity of apperception
- iii) Nomena
- iv) Three postulates of morality
- v) Concept of Beauty
- vi) Imagination.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) कांट यांची मानवशास्त्रीय तत्त्वज्ञान ही संकल्पना सांगा व चर्चा करा.

किंवा

ब) आपल्याला आकलन-कोटया कां लागतात ? आकलन कोटयांचे स्वरूप व कार्य विशद करा.

II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

अ) अनुभवातीत निगमन याचा अर्थ व महत्व काय आहे ? चिकित्सक चर्चा करा.

किंवा

ब) “धर्माचे महत्व हे विचारांच्या चौकटीतच” असे कांट का सांगतात ते स्पष्ट करा.

III. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०

- १) चिकित्सक तत्त्वज्ञान याचा अर्थ काय आहे ? चर्चा करा.
- २) स्थल आणि काल याचे कार्य विशद करा.
- ३) आपल्याला आकलनासाठी आकारबंधांची कां गरज भासते ? स्पष्ट करा.
- ४) विचार-शाखा म्हणून निर्णयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

IV. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०

- १) ज्ञानाची समस्या
 - २) सुसंवेदनाचे संश्लेषण ऐक्य
 - ३) स्वरूप वस्तु
 - ४) नीतिची तीन गृहितके
 - ५) सौंदर्य संकल्पना
 - ६) कल्पनाशक्ति.
-

[4306] – 406

Seat
No.

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PHILOSOPHY (2008 Pattern)
PH-406 : JAINISM (Optional Paper)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
- a) Discuss the definition and classification of *Dravya* according to Jainism.
OR
b) Evaluate critically Jaina's theory of reality, as the unity of opposites.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
- a) Explain various aspects of *Karma-Baṅdha* (bondage of action) according to Jainism .
OR
b) Examine controversy between *Svetāmbaras* and *Digambaras* on *Aparigraha*.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
- i) Explain Jaina theory of Atomism.
ii) Discuss the Jaina's method of describing reality.
iii) Examine the centrality of *Ahimsā* in the path of *Mokṣa*.
iv) Illustrate the concept of *Sramaṅcāra*.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
- i) *Dharma* and *Adharma*
ii) *Anekāntavāda*
iii) *Āsrava* and *Baṅdha*
iv) *Śravakācāra*
v) *Pudgala*
vi) *Nirjarā*.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शावितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
 अ) जैन तत्त्वज्ञानामध्ये सांगितलेल्या 'द्रव्य' या संकल्पनेची व्याख्या व त्याचे वर्गीकरण यांची चर्चा करा.
 किंवा
 ब) जैनांच्या परस्पर विरोधी ऐक्याच्या स्वरूपात सत्यतेच्या सिद्धांताचे मुल्यमापन करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
 अ) जैन तत्त्वज्ञानामध्ये सांगितलेल्या 'कर्म-बंध' सिद्धांताचे विविध गुणवैशिष्ट्य स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) श्वेतांबर आणि दिगंबर यांच्यामधील 'अपरिग्रह' बाबतच्या मतभेदांचे परीक्षण करा.
3. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
 १) जैनांचा 'अणुवाद' सिद्धांत स्पष्ट करा.
 २) जैनांच्या सत्यता स्पष्ट करण्याच्या पद्धतीची चर्चा करा.
 ३) मोक्षाच्या मार्गावरील अहिंसेच्या मध्यवर्ती स्थानाचे परीक्षण करा.
 ४) श्रमणाचाराचे सोदाहरण विश्लेषण करा.
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
 १) धर्म आणि अधर्म
 २) अनेकांतवाद
 ३) आस्रव आणि बंध
 ४) श्रावकाचार
 ५) पुद्गल
 ६) निर्जरा.

[4306] – 407

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PHILOSOPHY (New) (Optional Paper)
PH-407 : Later Wittgenstein
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- N.B. :** 1) Attempt **all** questions.
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) **All** questions carry **equal** marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
A) Explain in details Wittgenstein's theory of family resemblance with suitable examples.
OR
B) Critically discuss Wittgenstein's views about philosophical psychology.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
A) Explain in details nature and origin of philosophical problems according to Wittgenstein.
OR
B) Explain fully Wittgenstein's views about aesthetics.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
i) Explain in detail Wittgenstein's use theory of meaning.
ii) Critically discuss Wittgenstein views about private language.
iii) Explain Wittgenstein response to essentialism.
iv) State and discuss Wittgenstein views about ethics.
4. Write short notes on **any four** (in **100** words **each**) : **20**
i) Language game and function of rules.
ii) Wittgenstein's views about private sensation.
iii) Philosophy as therapy.
iv) Wittgenstein response to scepticism.
v) Wittgenstein's views about religion.
vi) Wittgenstein's views about culture.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिकाही पहावी.

- I. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
 अ) विट्गोन्स्टाइनची कुलसाम्यची उपपत्ती सोदाहरण सविस्तर स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) विट्गोन्स्टाइनच्या तात्त्विक मानसशास्त्रीय मताची चिकित्सक चर्चा करा.
- II. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
 अ) विट्गोन्स्टाइनच्या मते तात्त्विक समस्याची उत्पत्ती व स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) विट्गोन्स्टाइनची सौंदर्यशास्त्राबाबतची मते सखोल स्पष्ट करा.
- III. कोणत्याही दोहोंची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : २०
 १) विट्गोन्स्टाइनची वापराची अर्थविषयक उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा.
 २) विट्गोन्स्टाइनची खाजगी भाषेबाबतच्या मतांची चिकित्सक चर्चा करा.
 ३) विट्गोन्स्टाइनने सारतत्त्ववादावर दिलेली प्रतिक्रिया स्पष्ट करा.
 ४) विट्गोन्स्टाइनची नितीबाबतची मते सांगून चर्चा करा.
- IV. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
 १) भाषा खेळ आणि भाषा कार्याचे नियम.
 २) विट्गोन्स्टाइनची खाजगी संवेदनाबाबतची मते.
 ३) तत्त्वज्ञान एक उपचार पद्धती.
 ४) विट्गोन्स्टाइनने संशयवादाला दिलेली प्रतिक्रिया.
 ५) विट्गोन्स्टाइनची धर्माबाबतची मते.
 ६) विट्गोन्स्टाइनची संस्कृतीबाबतची मते.